

УДК 378:378.011.3-057.175:373.2+159.9-051]377.3-057.164 DOI <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2025-1-9>**Богущ Алла Михайлівна***доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії і методики дошкільної освіти
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет**імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна**E-mail: allabogush777@gmail.com**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5678-5455>***Березовська Людмила Іванівна***доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет**імені К. Д. Ушинського», Одеса, Україна**E-mail: lydunya@gmail.com**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3032-7261>***Асистентська практика як компонент професійної підготовки майбутніх викладачів
дошкільної педагогіки та психології**

Статтю присвячено дослідженню особливостей організації виробничої (асистентської) практики у процесі професійної підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології у закладах вищої освіти. Підкреслюється, що асистентська практика відіграє ключову роль у формуванні професійної компетентності, забезпечуючи інтеграцію теоретичних знань із практичними навичками. Означений вид практики сприяє розвитку відповідальності щодо прийняття рішень, дає можливість майбутнім викладачам оцінити свій професійний потенціал та усвідомити значущість викладацької діяльності. У статті здійснено аналіз наукових праць, присвячених організації асистентської практики, розглянуто нормативні документи, що регулюють її проведення в закладах вищої освіти; розкрито мету, завдання, загальні та спеціальні компетентності, програмні результати навчання, передбачені робочою програмою асистентської практики. Особливу увагу спрямовано на змістові модулі, які визначають специфіку організації практики для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта». Завдання практики охоплюють освітню, методичну й науково-дослідну діяльність, сприяють формуванню самостійності, рефлексивного мислення та професійної відповідальності майбутніх педагогів. Залучення здобувачів освіти до асистентської практики дає їм можливість не лише опанувати методи викладання, методичні й методологічні підходи, сучасні педагогічні технології, а й глибше зрозуміти закономірності педагогічної діяльності. Визначено основні організаційні умови, які забезпечують ефективність організації та проходження асистентської практики. Акцентовано увагу на створенні сприятливого освітнього середовища для науково-дослідної роботи здобувачів освіти, що дає їм змогу розвивати відповідні наукові вміння й навички, поглиблювати професійну підготовку. Використання сучасних педагогічних технологій і впровадження інноваційних підходів до навчання сприяють формуванню науково-педагогічних компетентностей здобувачів освіти, їхньому професійному самовдосконаленню, розкриттю творчого потенціалу, забезпечуючи готовність до роботи в освітньому та науковому середовищі.

Ключові слова: практика, педагогічна практика, асистентська практика, майбутні викладачі, компетентності, програмні результати навчання, заклади вищої освіти.

Вступ. Українське суспільство потребує високопрофесійних, компетентних, мобільних, соціально відповідальних фахівців, готових до інноваційної діяльності, спрямованої на вдосконалення освітньої системи, що базується на знаннях і новітніх технологіях. У зв'язку із цим важливим складником професійної підготовки є занурення майбутніх фахівців в активну педагогічну практику, що дає можливість майбутнім педагогам не лише теоретично оволодіти необхідними знаннями, але й набути реальний досвід роботи в професійному середовищі. Підвищення уваги до практичної професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти зумовлене сучасними вимогами ринку праці та необхідністю забезпечення конкурентоспроможності фахівця. Поєднання теоретичних знань і практичних умінь у процесі підготовки

майбутніх викладачів зумовлюється наявністю суттєвих недоліків в освітніх програмах, планах і засобах технологічного забезпечення, що заважають формуванню належного рівня практичної готовності випускників ЗВО до здійснення професійної діяльності.

На важливості практичної підготовки педагогів наголошено і в законодавчих документах, зокрема в Законах України «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2024 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.). У документах підкреслюється необхідність забезпечення педагогів високим рівнем професійної компетентності, готовності до реалізації інноваційних методів навчання й виховання, здатності ефективно вирішувати професійні завдання в умовах швидких змін сучасного освітнього середовища.

Отже, практична підготовка педагогів є невід'ємним складником професійної підготовки, яка забезпечує не лише набуття необхідних знань і вмінь, а й формування у здобувачів освіти здатності до адаптації у складних умовах сучасного освітнього середовища.

Теоретичні й методичні засади організації процесу професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти висвітлено в працях Л. Артемової, Г. Бєленької, А. Богуш, Г. Ватаманюк, Н. Гавриш, І. Дичківської, К. Крутій, З. Курлянд, Н. Лисенко, Л. Лук'янової, М. Машовець, Т. Поніманської, Л. Присяжнюк та ін. Питання вдосконалення педагогічної практики відображено в роботах В. Багрій, Ю. Вакуленко, М. Євтух, Ю. Іванової, С. Карої, М. Козій, Л. Шульги та ін. Аналіз наукових досліджень і нормативних документів свідчить, що педагогічна практика, як важливий складник професійного навчання в закладах вищої освіти, ґрунтується на міцному теоретичному підґрунті, що базується на розв'язанні як концептуальних, так і прикладних завдань у процесі професійної підготовки сучасного викладача. Отже, питання визначення змісту практичної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, обґрунтування напрямів її підвищення і вдосконалення залишаються актуальними й потребують подальшого розгляду.

Мета та завдання дослідження – розкриття особливостей організації виробничої (асистентської) практики в підготовці майбутніх викладачів ЗВО; розвиток педагогічних і науково-дослідницьких компетентностей студентів, формування готовності до інноваційної діяльності в освітньому процесі. Завдання дослідження передбачали: а) з'ясування сутності виробничої (асистентської) практики та її значення у процесі професійного становлення майбутнього викладача; б) аналіз науково-методологічних засад організації та змісту практичної підготовки педагогів; в) визначення мети та завдань асистентської практики.

Матеріали та методи дослідження. В організації асистентської практики було використано загальнонаукові методи, зокрема аналіз педагогічних, психологічних і навчально-методичних джерел за темою дослідження, їх систематизація, порівняння й узагальнення щодо визначення сучасних підходів до організації асистентської практики; напрацювання й оброблення даних здобутих у процесі спостережень за освітнім процесом, проведення бесід з учасниками педагогічної практики, аналіз документації (звітів, планів практики, відгуків керівників) для виявлення ефективності форм і методів практичної підготовки.

Результати дослідження. Педагогічна практика є важливим інструментом підготовки здобувачів освіти до впровадження сучасних ідей у розвиток дошкільної освіти, забезпечуючи інтеграцію теоретичного навчання із самостійною діяльністю майбутніх педагогів. Практика (від грецького «*праксис*» – діяння, активність, діяльність) відображає активну взаємодію людини зі світом. З філософської позиції «педагогічна практика» розглядається як діяльність, спрямована на трансформацію матеріального світу, створення матеріальних і духовних цінностей, забезпечення умов для існування суспільства та реалізацію ідей, планів, задумів (Філософський енциклопедичний словник, 2002).

На психологічному рівні практика визначається як предметно-чуттєва форма людської життєдіяльності, що слугує об'єктивною основою для об'єднання всіх форм взаємодії людини зі світом (Психологічний словник, 1992: 130).

Як педагогічна категорія, практика є невід'ємною частиною освітнього процесу. Її основним завданням є формування у здобувачів освіти вмінь застосовувати на практиці науково-теоретичні знання з педагогіки, психології, фахових методик і професійно спрямованих дисциплін, розвивати та вдосконалювати практичні навички. Практика є ключовим елементом професійної підготовки, що дає змогу майбутнім фахівцям набути реального досвіду роботи у своїй професійній галузі. Вона сприяє засвоєнню студентами знань, отриманих у теоретичному навчанні, та їх ефективному використанню в практичній діяльності.

У словниково-довідкових джерелах поняття «педагогічна практика» трактується з деякими варіаціями, що підкреслює її значимість в освітньому процесі. Зокрема, як «метод дослідження освітньо-виховного процесу шляхом безпосередньої участі практикантів, метою якого є формування професійних умінь і навичок, закріплення теоретичних знань і їх практичне застосування» (Гончаренко, 1997: 12); «процес реалізації задумів, планів чи ідей, що передбачає засвоєння практикантками знань, умінь і досвіду

з подальшим їх застосуванням у професійній діяльності; набутий досвід, який поєднує в собі сукупність навичок і конкретних знань у певній сфері діяльності» (Новий тлумачний словник, 2007: 863); «методи і навички, необхідні для професійної роботи, які базуються на фахових знаннях і досвіді; є формою навчання, що передбачає використання й закріплення теоретичних знань у реальних умовах роботи закладів освіти; а також діяльність, спрямовану на творче освоєння світу» (Словник іншомовних слів, 2000: 124).

Отже, педагогічна практика є не лише процесом застосування теоретичних знань, але й формою активної взаємодії зі світом, спрямованою на вдосконалення професійних умінь і створення нових освітніх цінностей.

На думку І. Луценко, активна участь студента під час проходження практики характеризується його здатністю змінювати умови, прогнозувати події, організовувати їх та спрямовувати в бажаному напрямі. Активність може мати різні прояви: бути адекватною чи неадекватною, своєчасною або несвоєчасною (Луценко, 2013: 287). Поняття активності особистості в контексті професійної діяльності висвітлюється як здатність до самореалізації, ініціативності та свідомого підходу до організації своєї діяльності. Активність студента є ключовою умовою ефективності проходження практики, адже саме завдяки діяльності майбутній педагог формує професійні компетентності й набуває досвід, необхідний для успішної реалізації себе в професії.

О. Киричук зазначає, що активність людини виявляється у всіх видах її діяльності, зокрема пізнавальній, ціннісно-орієнтаційній, комунікативній та інших. Активність характеризується здатністю здійснювати суспільно значущі зміни як у зовнішньому середовищі, так і у внутрішньому світі (Киричук, 2002: 528).

Особливістю педагогічної діяльності є формування особистості іншої людини професійними засобами, методами і технологіями (Кремень, 2008). М. Євтух визначає педагогічну практику як обов'язковий складник освітнього процесу, спрямований на професійну підготовку та підвищення кваліфікації. Основними її завданнями є навчання студентів самостійно та творчо застосовувати науково-теоретичні знання і практичні навички, здобуті в процесі навчання, а також оволодіння сучасними формами та методами роботи (Кремень, 2008).

Суголосна з такою позицією В. Багрій, яка вважає педагогічну практику частиною освітнього процесу й однією з форм практичної підготовки майбутніх фахівців. Вона допомагає узагальнити та доповнити отримані теоретичні знання, забезпечуючи практичне оволодіння закономірностями, принципами, методами планування й організації педагогічної діяльності (Багрій, 2010: 51).

За В. Підгурською, педагогічна практика є важливим складником для розвитку комунікативних професійних умінь майбутніх педагогів, які сприяють формуванню індивідуального стилю педагогічного спілкування (Підгурська, 2013: 7).

Н. Козакова розглядає педагогічну практику в рамках ступеневої підготовки, визначаючи її із двох позицій. По-перше, як важливий етап, що сприяє зміцненню та застосуванню студентами здобутих предметних, психолого-педагогічних і методичних знань, умінь і навичок. По-друге, як ефективний засіб для розвитку творчого потенціалу й особистісного зростання студентів (Козакова, 2008).

Отже, педагогічна практика, як форма професійного навчання, надає студентам можливість адаптуватися до специфіки професійних умов, застосовувати теоретичні знання на практиці, розвивати свої професійні навички. Крім того, практика сприяє формуванню відповідального ставлення до прийняття рішень, дає можливість оцінити власний професійний потенціал, усвідомити значущість викладацької діяльності. Усе це створює базу для становлення професійної самооцінки та подальшого самовдосконалення.

У закладах вищої освіти навчальна та виробнича практика розглядається як складник освітнього процесу, що доповнює і узагальнює набуті в процесі теоретичного навчання знання, забезпечує їх успішне практичне застосування в майбутній професії.

В Університеті Ушинського організація практики здійснюється відповідно до «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти» (Положення, 2024), яке регламентує загальні питання організації практичної підготовки, проведення контролю та підбиття підсумків різних видів практик.

Державним стандартом спеціальності 012 «Дошкільна освіта» за другим (магістерським) рівнем вищої освіти на практичну підготовку передбачено не менше ніж 20 % обсягу освітньої програми (Державний стандарт, 2020). Отже, в освітньо-професійній програмі «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти передбачено різні види практики, зокрема: виробнича (педагогічна) практика в закладах дошкільної освіти; виробнича (психологічна) практика в закладах дошкільної освіти; виробнича (асистентська) та переддипломна практики.

Розглянемо детальніше асистентську практику, яка є важливим етапом професійної підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології. Зауважимо, що в рамках освітньо-професійної програми «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти отримують професійну кваліфікацію «Викладач дошкільної педагогіки та психології», що забезпечує їхню готовність до виконання ролі викладачів, здатних до впровадження інноваційних підходів в освітній процес закладів освіти. Підготовка майбутніх викладачів дошкільної педагогіки та психології у закладах вищої освіти спрямована на формування ґрунтовних теоретичних знань, практичних умінь і навичок, розвиток професійних компетентностей, необхідних для виконання професійних завдань у галузі дошкільної педагогіки та психології. Підготовка майбутніх викладачів реалізується як під час опанування професійно спрямованих навчальних дисциплін, так і в процесі проходження асистентської практики.

Асистентська (виробнича) практика слугує індикатором рівня засвоєння здобувачами освіти теоретичних знань із загальної та дитячої психології, педагогіки, фахових методик дошкільної освіти, а також рівня оволодіння практичними вміннями й навичками як під час аудиторного навчання, так і в процесі самостійної професійно спрямованої діяльності під час практики.

Мета виробничої (асистентської) практики, відповідно до робочої програми практики (Робоча програма, 2024), полягає у поглибленні та закріпленні знань здобувачів освіти з питань організації та форм здійснення освітнього процесу в сучасних умовах, його наукового, навчально-методичного та нормативного забезпечення; формуванні вмінь і навичок опрацювання наукових та інформаційних джерел у підготовці до занять; застосуванні активних методик викладання професійно спрямованих навчальних дисциплін; формуванні вміння вирішувати методичні завдання; розвитку професійних компетенцій, узагальненні, систематизації та поглибленні загально-педагогічних знань, умінь і навичок роботи зі здобувачами спеціальності 012 «Дошкільна освіта».

Завдання асистентської практики спрямовані на ознайомлення здобувачів освіти з основами педагогічної та навчально-методичної роботи у ЗВО в процесі викладання професійно спрямованих навчальних дисциплін; формування вмінь і навичок організації освітньої, методичної, науково-дослідної та самостійної роботи зі здобувачами освіти; набуття досвіду педагогічної роботи в умовах ЗВО; формування у здобувачів освіти навичок практичного застосування професійно-педагогічних знань та вмінь добирати й розробляти сучасні методи та технології викладання професійно спрямованих навчальних дисциплін і фахових методик відповідно до сучасних вимог і програм професійної підготовки; залучення здобувачів освіти до вирішення професійно спрямованих ситуацій, що мають місце в освітньому процесі ЗВО; розвиток професійних якостей майбутнього викладача; розвиток уміння самостійно проектувати освітній процес у ЗВО, впроваджувати сучасні технології і методики роботи зі студентами; сприяння формуванню у практикантів морально-етичних якостей викладача вищої школи, індивідуально-творчого стилю педагогічної діяльності, морально-етичних якостей викладача вищої школи, потреби в самоосвіті та саморозвитку професійних компетентностей.

Процес проходження виробничої (асистентської) практики зорієнтований на формування у здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти загальних і спеціальних компетентностей, які представлено в таблиці 1.

Таблиця 1

Загальні та спеціальні компетентності

Компетентності	Очікувані результати
Загальні компетентності	КЗ-1. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо. КЗ-4. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5. Здатність працювати в команді
Спеціальні компетентності	КС-5. Здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розроблення, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності й освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема інклюзивної, освіти. КС-6. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність для підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості. КС-7. Здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками. КС-10. Здатність організовувати освітній процес у ЗВО та ЗДО з використанням сучасних інноваційних технологій. КС-11. Здатність здійснювати організаційно-методичний супровід викладання навчальних дисциплін професійного спрямування в закладі вищої освіти. КС-12. Здатність до розроблення та впровадження в професійній діяльності інновацій, спрямованих на підвищення якості вищої і дошкільної освіти

У процесі проходження виробничої (асистентської) практики програмні результати навчання (ПРН) зосереджуються на розвитку професійних навичок, удосконаленні теоретичних знань і формуванні практичних умінь, необхідних для успішної педагогічної діяльності. ПРН передбачають здатність самостійно планувати, організовувати й оцінювати освітній процес, використовувати інноваційні методи та технології викладання, виявляти здатність до науково-дослідницької роботи. Так, відповідно до матриці забезпечення програмних результатів навчання відповідними компонентами освітньої програми «Дошкільна освіта. Практична психологія в закладах дошкільної освіти» є: застосування в професійній діяльності сучасних дидактичних і методичних засад викладання психолого-педагогічних дисциплін, добір відповідних технологій та методик (ПРН 9); організація освітнього процесу в умовах змішаного навчання, урахування вимог чинного законодавства, етичні міркування та соціальна відповідальність (ПРН 14); узагальнення емпіричних даних і формулювання висновків (ПРН 17); володіння знаннями про способи та напрями професійного самовдосконалення; уміння критично оцінювати результати власної діяльності, виявляти причини недоліків; володіти навичками саморозвитку та самонавчання (ПРН 20).

Діяльність студентів магістратури під час виробничої (асистентської) практики є аналогом професійної роботи викладача, оскільки проходить у реальних умовах функціонування закладів вищої освіти. Під час асистентської практики майбутні викладачі мають можливість глибше зрозуміти педагогічні явища і процеси, закономірності та принципи освітньої роботи зі студентами. Крім того, практика сприяє формуванню вміння аналізувати педагогічні ситуації, знаходити оптимальні рішення й оцінювати результати власної професійної діяльності.

Робочою програмою виробничої (асистентської) практики передбачено 11 кредитів ЄКТС, що становить 330 годин, які реалізуються у другому семестрі першого курсу. Зауважимо, що виробнича (асистентська) практика проходить на базі кафедр факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського. Керівництво виробничою (асистентською) практикою здійснюють викладачі кафедр факультету дошкільної педагогіки та психології Університету Ушинського. Керівник практики призначається завідувачем кафедри. Студенти проходять практику з відривом від аудиторних занять, що дає їм змогу зосередитися на виконанні завдань, пов'язаних із професійною підготовкою. У контексті змішаного навчання студенти готують навчальні матеріали для проведення лекцій, семінарських і практичних занять, які обговорюються на засіданні кафедри й узгоджуються з керівником практики. Практиканти проводять заняття, використовуючи сучасні технології дистанційного зв'язку, зокрема платформи для відеоконференцій, що дає змогу забезпечити якісний освітній процес навіть у дистанційному форматі. Крім проведення занять, студенти виконують додаткові завдання, як-от розроблення методичних і дидактичних матеріалів, беруть активну участь у наукових дослідженнях та виховних заходах, що сприяє їхньому професійному становленню.

Виробнича (асистентська) практика структурована за чотирма змістовими модулями, які послідовно розкривають її етапи. Організаційний етап виробничої (асистентської) практики – це перший модуль, який закладає підґрунтя підготовки до практичної діяльності. На цьому етапі студенти ознайомлюються з метою, завданнями та структурою практики; організовуються вступні інструктажі, обговорюються правила роботи на базі практики й оформлюється індивідуальний план роботи студента-практиканта. Основна мета організаційного етапу – забезпечити студентів-практикантів необхідною інформацією для успішного виконання завдань практики.

Підготовчий етап до проходження практики – другий модуль, спрямований на вивчення методичного забезпечення та специфіки роботи в закладі вищої освіти. Означений модуль передбачає вивчення нормативної документації закладу освіти, аналіз освітніх програм і методичних матеріалів, вивчення й узагальнення передових методик викладання та формування навичок педагогічного спілкування. Завдання цього етапу передбачають активне залучення студентів-практикантів до освітньої, методичної та виховної діяльності. Студенти відвідують навчальні заняття (лекції, практичні, семінарські), що їх проводять викладачі кафедр, вивчають та аналізують інноваційні технології, які застосовуються викладачами, зокрема інтерактивні методи, мультимедійні презентації, онлайн-платформи для навчання; здійснюють аналіз навчальних занять, звертаючи увагу на структуру заняття, логіку викладу матеріалу, методи активізації студентів, використання дидактичних матеріалів. Результати аналізу фіксуються в щоденнику практики.

Основний етап виробничої (асистентської) практики відповідає третьому модулю та фокусується на організаційно-методичній і науково-дослідницькій діяльності. Означений етап практики має на меті забезпечити розвиток професійних компетентностей студентів залученням їх до реальної практичної роботи в галузі освіти, методики викладання навчальних дисциплін та здійснення наукових досліджень. На цьому етапі проводяться навчальні заняття, забезпечується участь здобувачів освіти в науково-дослідницькій діяльності кафедри, що сприяє підвищенню теоретичних і практичних навичок, необхідних

для ефективної педагогічної роботи в умовах сучасної освіти. Студенти розробляють і самостійно проводять навчальні заняття (2 лекційні, 2 практичні) відповідно до тематики, узгодженої з керівником практики. Під час підготовки та проведення занять студенти застосовують сучасні методи викладання, розробляють дидактичні матеріали (презентації, тести, завдання), які забезпечують ефективне засвоєння навчального матеріалу. За результатами проведення кожного заняття студенти аналізують їх зміст і хід, здійснюють самоконтроль та отримують зворотний зв'язок від керівника практики для подальшого вдосконалення своїх педагогічних навичок. Крім того, здобувачі освіти беруть участь у науковій роботі кафедри, долучаються до підготовки наукових публікацій, дослідницьких проєктів, участі в наукових конференціях, працюють над власними науковими дослідженнями, що відповідають темі магістерської роботи, отримуючи підтримку та рекомендації від викладачів кафедри, що, безумовно, сприяє розвитку їхніх дослідницьких компетентностей і підготовці до подальшої наукової діяльності.

Підсумковий етап виробничої (асистентської) практики – завершальний модуль, присвячений аналізу результатів практики й оцінюванню досягнень студентів. На цьому етапі здобувачі освіти звітують за результатами практики, рефлексують щодо власних професійних досягнень, презентують свої напрацювання перед викладачами закладу вищої освіти та керівниками бази практики. Важливими завданнями цього етапу є узагальнення здобутого досвіду та визначення напрямів подальшого професійного й наукового зростання.

Зазначимо, що на кожному етапі виробничої (асистентської) практики студенти активно взаємодіють із керівниками практики, дотримуючись принципів наступності, послідовності та систематичності. Завдання керівників практики спрямовані на розвиток самостійності та відповідальності студентів, допомогу в опрацюванні методичних матеріалів практики, здійсненні науково-дослідницької діяльності, вдосконаленні педагогічної компетентності. Упродовж практики здобувачі освіти вдосконалювали вміння організовувати навчальні заняття, застосовувати інноваційні методи викладання, здійснювали аналіз педагогічних ситуацій, коригували стратегії викладання, приймали обґрунтовані рішення відповідно до конкретних ситуацій.

Обговорення результатів. У процесі дослідження визначено організаційні умови проведення асистентської практики, які забезпечують компетентну підготовку майбутнього викладача дошкільної педагогіки і психології до професійної діяльності, зокрема: забезпечення партнерської взаємодії між студентами та керівниками практики, що сприяло організації освітнього процесу, вирішенню практичних завдань у педагогічній діяльності; використання сучасних методів викладання й інноваційних підходів до навчання, що відповідало вимогам освітнього стандарту та забезпечувало розвиток педагогічних і професійних навичок майбутніх викладачів; створення умов для проведення науково-дослідницької діяльності, участь здобувачів освіти в наукових конференціях, підготовці статей, тез, дослідницьких проєктів; розроблення та впровадження практичних завдань, які передбачали створення дидактичних матеріалів і проведення навчальних занять за сучасними технологіями, що сприяло розвитку здатності до педагогічного й наукового самовдосконалення; формування навичок педагогічного спілкування і професійної взаємодії з викладачами та студентами, що є важливими для ефективної професійної діяльності майбутнього викладача; аналіз і рефлексія власної діяльності – забезпечення студентам можливості для самооцінки своєї роботи в процесі аналізу проведених занять, що давало їм змогу усвідомлювати сильні сторони та коригувати недоліки у власній викладацькій діяльності.

Висновки. Асистентська практика, як форма практичної діяльності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти та сегмент професійного навчання у вищій школі, надає можливість майбутньому викладачеві розробляти та реалізовувати інноваційні підходи в умовах, наближених до реальної викладацької діяльності, сприяє формуванню у студента навичок використання професійних знань для організації та здійснення освітньої діяльності у закладі освіти, вивченню закономірностей і принципів її впровадження. Завдяки зворотному зв'язку від керівників практики й аналізу проведених занять студенти мають можливість вдосконалювати професійні навички, коригувати стратегії викладання, формувати інноваційне мислення. Оволодіння сучасними методиками та технологіями організації освітнього процесу у ЗВО є важливим етапом підготовки майбутнього викладача до успішної професійної діяльності, що відповідає вимогам сучасної освіти та сприяє забезпеченню високого рівня якості освітнього процесу.

Перспективним є дослідження ефективності партнерської взаємодії студентів і викладачів на різних етапах організації практики, що сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців у галузі дошкільної педагогіки та психології.

Література

Багрий В. Н. Формування професійних умінь майбутніх соціальних педагогів у процесі педагогічної практики : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Вінниця, 2010. 232 с.

- Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 374 с.
- Киричук О. В. Духовно-катарсична активність особи: сутність, функції, педагогічне стимулювання. *Розвиток педагогічної і психологічної наук в Україні 1992–2002* : зб. наук. пр. до 10-річчя АПН України. Ч. І. Харків : ОВС, 2002. С. 527–535.
- Козакова Н. В. Організаційно-методичні засади педагогічної практики майбутніх учителів початкової школи в умовах ступеневої освіти : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2008. 234 с.
- Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ, 2008. 424 с.
- Луценко І. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до організації комунікативно-мовленнєвої діяльності дітей старшого дошкільного віку : дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.08. Київ, НПУ імені М. П. Драгоманова 2013. 497 с.
- Новий тлумачний словник української мови : у 3 т. / уклад. В. Яременко, О. Сліпушко. Київ : Аконті, 2007. Т. 2. 928 с.
- Підгурська В. Ю. Педагогічна практика як важлива передумова становлення майбутнього вчителя-класовода. *Вісник Житомирського державного університету. Випуск 68. Педагогічні науки*, 2013. URL : <http://eprints.zu.edu.ua/9444/1/1.pdf>.
- Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) рівнями вищої освіти». Одеса, 2024. URL: https://www.pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/polojennia/poloj_prakt_2024.pdf.
- Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ МОН України № 572 від 29.04.2020. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf>.
- Психологічний словник / за ред В. І. Войтка. Київ : Вища школа, 1992. 216 с.
- Робоча програма виробничої асистентської практики. Університет Ушинського. Одеса, 2024. <https://www.pdpu.edu.ua/organizatsiya-osvitnogo-protsesu-fakultetu-doshkilnoji-pedagogiki-ta-psihologii>.
- Словник іншомовних слів / уклад. Л. О. Пустовіт. Київ : Довіра, УНВЦ «Рідна мова», 2000. 1017 с.
- Філософський енциклопедичний словник / Н. В. Хамітов. Київ : Інститут філософії Національної академії наук України, Абрис, 2002. 744 с.

Assistant practice as a component of the professional training of future lecturers in preschool pedagogy and psychology

Bogush Alla

Doctor of Sciences (in Pedagogy), Professor at the Department of the Theory and Methods of Preschool Education

State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky", Odesa, Ukraine

Berezovska Liudmyla

*Doctor of Sciences (in Pedagogy), Head of the Department of Theory and Methods of Preschool Education
State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky", Odesa, Ukraine*

The article explores the specifics of organizing practical (assistant) training in the professional preparation of future lecturers in preschool pedagogy and psychology at higher education institutions. It emphasizes that assistant practice plays a key role in developing professional competence, integrating theoretical knowledge with practical skills. This type of practice fosters responsibility in decision-making, allows future educators to assess their professional potential, and highlights the significance of teaching as a profession.

The article analyzes scientific works related to the organization of assistant practice and examines regulatory documents governing its implementation in higher education institutions. It outlines the goals, objectives, general and specific competencies, and program learning outcomes defined in the syllabus for assistant practice. Special attention is given to the content modules that shape the unique features of the practice for students pursuing a second (master's) level of higher education in the specialty 012 "Preschool Education".

The practice objectives include educational, methodological, and research activities, contributing to the formation of independence, reflective thinking, and professional responsibility among future educators. Engaging students in assistant practice enables them not only to master teaching methods, methodological and methodological approaches, and modern pedagogical technologies but also to gain a deeper understanding of the principles of pedagogical activity.

The article identifies key organizational conditions ensuring the effective organization and execution of assistant practice. It highlights the importance of creating a supportive educational environment for the research work of students, enabling them to develop relevant research skills, deepen their professional training, and cultivate scientific-pedagogical competencies. The use of modern pedagogical technologies and innovative approaches to education promotes the professional self-improvement and creative potential of students, ensuring their readiness to work in educational and scientific environments.

Keywords: practice, pedagogical practice, assistant practice, future lecturers, competencies, program learning outcomes, higher education institutions.

References

- Bahriy, V.N. (2010). Formuvannia profesiynykh umin maibutnikh sotsialnykh pedahohiv u protsesi pedahohichnoi praktyky [Formation of professional skills of future social educators in the process of pedagogical practice]. *Candidate's thesis*. Vinnytsia [in Ukrainian].
- Honcharenko, S.U. (1997). Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
- Khamitov, N.V. (2002). Filosofskyi entsyklopedychnyi slovnyk [*Philosophical encyclopedic dictionary*]. Kyiv: Institute of Philosophy, National Academy of Sciences of Ukraine, Abris [in Ukrainian].
- Kozakova, N.V. (2008). Orhanizatsiino-metodychni zasady pedahohichnoi praktyky maibutnikh uchyteliv pochatkovoi shkoly v umovakh stupeinevoi osvity [Organizational and methodological foundations of pedagogical practice for future primary school teachers in the context of the stepwise education system]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
- Kremen, V.H. (2008). Filosofiya lyudynotsentryzmu v stratehiyakh osvithnoho prostoru [Philosophy of human-centeredness in the strategies of educational space]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Kyrichuk, O.V. (2002). Dukhovno-katarsychna aktyvnis osoby: sutnis, funktsiyi, pedahohichne stymuljuvannia [Spiritual-cathartic activity of the individual: essence, functions, pedagogical stimulation]. *Rozvytok pedahohichnoi i psykhologichnoi nauk v Ukraïni 1992–2002: zb. nauk. pr. do 10-richchja APN Ukraïny*, 1, 527–535 [in Ukrainian].
- Lutsenko, I. (2013). Teoretyko-metodychni zasady pidhotovky maibutnikh vykhovateliv do orhanizatsii komunikatyvno-movlennievoi diial'nosti ditei starshoho doshkilnoho viku [Theoretical and methodological foundations of preparing future educators for organizing communicative and speech activities for older preschool children]. *Extended abstract of Doctoral thesis*. Kyiv: NPU named after M.P. Drahomanov [in Ukrainian].
- Pidhurska, V.Yu. (2013). Pedahohichna praktyka yak vazhlyva peredumova stanovlennya maibutnoho vchytelya-klasovoda [Pedagogical practice as an important precondition for the formation of a future primary school teacher]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu. Vypusk 68. Pedahohichni nauky*. Retrieved from <http://eprints.zu.edu.ua/9444/1/1.pdf> [in Ukrainian].
- Polozhennya pro provedennya praktyky zdobuvachiv vyshchoyi osvity za pershyim (bakalavrskym) ta drugym (mahisterskym) rivnyamy vyshchoyi osvity (2024). [Regulations on the internship of higher education students at the first (bachelor's) and second (master's) levels of higher education]. Retrieved from https://www.pdpu.edu.ua/doc/universitet/yakist/polojennia/poloj_prakt_2024.pdf [in Ukrainian].
- Pro zatverdzhennya standartu vyshchoyi osvity za spetsialnictyu 012 "Doskilna osvita" dlya drugoho (mahisterskoho) rivnya vyshchoyi osvity (2020). [On approval of the higher education standard in specialty 012 "Preschool Education" for the second (master's) level of higher education]. *Nakaz MON Ukrayiny № 572 vid 29.04.2020*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/vyshcha/standarty/2020/05/2020-zatverd-standart-012-m.pdf> [in Ukrainian].
- Pustovit, L.O. (Ed.). (2000). Slovnyk inshomovnykh sliv [Dictionary of foreign words]. Kyiv: Dovira; UNVC "Ridna mova" [in Ukrainian].
- Robocha prohrama vyrobnychoyi asystentskoyi praktyky (2024). [Working program of production assistant practice]. Universytet Ushynskoho. Odessa. Retrieved from <https://www.pdpu.edu.ua/organizatsiya-osvithnogo-protsesu-fakultetu-doshkilnoji-pedagogiki-ta-psikhologiji> [in Ukrainian].
- Voytko, V.I. (Ed.). (1992). Psykhologichnyi slovnyk [Psychological dictionary]. Kyiv: Vyshcha shkola [in Ukrainian].
- Yaremenko, V., & SliPushko, O. (Ed.). (2007). Novyi tlumachnyi slovnyk ukrains'koi movy. [New explanatory dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 2). Kyiv: Aconit [in Ukrainian].

Accepted: March 11, 2025